

Γιάννης Χλιουνάκης

Σ' αυτόν που ταλαντεύεται

Μας λες:

Η υπόθεσή μας πάει άσκημα.
Βαθαίνει το σκοτάδι. Οι δυνάμεις λιγοστεύουν.
Τώρα, μετά από τόσα χρόνια που έχουμε δουλέψει,
βρισκόμαστε σε πιο δύσκολη θέση απ' ότι στην αρχή.
Μα ο εχτρός στέκεται δυνατότερος παρά ποτέ.
Οι δυνάμεις του φαίνονται να μεγαλώνουν. Πήρε αόρατη όψη.
Εμείς όμως έχουμε κάνει λάθη, αυτό κανείς πια δεν το αρνιέται.

Οι γραμμές μας συρρικνώνονται.
Τα συνθήματά μας βρίσκονται σ' αταξία. Ένα μέρος απ' τα λόγια μας
τα διαστρέβλωσε τόσο ο εχτρός, που πια να μη γνωρίζονται.
Τι είναι λάθος τώρα απ' αυτά που έχομε πει;
Μερικά ή όλα;
Σε ποιον υπολογίζουμε ακόμα; Μείναμε πίσω, μας πέταξαν έξω από το ζωντανό ποτάμι;
Πίσω θα μείνουμε, χωρίς κανένα να καταλαβαίνουμε και χωρίς κανείς να μας καταλαβαίνει;
Πρέπει να 'χουμε τύχη;

Τέτοιες ερωτήσεις κάνεις. Μην περιμένεις
καμιά άλλη απάντηση πέρα από τη δικιά σου.

Μπέρτολτ Μπρεχτ, 1935
μετάφραση: Νάντια Βαλαβάνη

I

Δεν είναι λίγα τα τριάντα χρόνια. Κι ας πέρασαν γρήγορα, με όλα όσα έφεραν μαζί τους.

Το καλοκαίρι και το φθινόπωρο του '89, τη στιγμή της κατάρρευσης του ιστορικούκομμουνισμού, η αριστερή διαφωνία στο ΚΚΕ και την ΚΝΕ, αποκρυστάλλωμα του ριζοσπαστισμού της Μεταπολίτευσης, ξεκινούσε τη δική της ανεξάρτητη πορεία.Σήμερα -και μ' όλες τις διαψεύσεις και ματαιώσεις που έχουν σωρευτεί- πιστεύω ότι ο αναστοχασμός και η συζήτηση η σχετική με την τριαντάχρονη αυτή πορεία είναι αναγκαίο να ξεκινά με την επαναβεβαίωση της ηθικοπολιτικής δικαίωσης εκείνου του τολμηρού διαβήματος.Το «φυσικά και δε θα πειθαρχήσω» του αείμνηστου Γιώργου Γράψα δεν ήταν μόνο η πρέπουσα και επιβεβλημένη απάντηση στην έσχατη κατάπτωση στην οποία είχε βρεθεί εκείνη τη στιγμή η ηγεσία του ΚΚΕ. Πολύ περισσότερο, ήταν η διακήρυξη της αποφασιστικότητας για συνέχιση του αγώνα, για να υπάρξει το επόμενο βήμα, τη στιγμή που όλα τα θάμπωνε η λάμψη του «ψεύτη ήλιου» του τέλους της Ιστορίας. Η αξία αυτής της «ανταρσίας» μένει άφθαρτη.

Αλλά βέβαια πρόθεσή μας δεν είναι η αναπομπή ενός δοξαστικού. Κάτι τέτοιο, εκτός των άλλων, θα ακουγόταν εντελώς παράταιρα στη σημερινή στιγμή. Σήμερα, όλοι αντιλαμβάνονταιότι η πορεία που ξεκίνησε πριν τριάντα χρόνια βρίσκεται σε κρίσιμη καμπή, ότι η συνέχεια διακυβεύεται ξανά.Με ποια ακριβώς έννοιαόμως; Το πρόβλημα, νομίζω, δε βρίσκεταιστην οριακά χαμηλή επιρροή ούτε ακόμη στη μικρή αλλά συνεχή αιμορραγία, όχιστην εμβέλεια του σήματος αλλά στο ίδιο το περιεχόμενο της εκπομπής. Είναι πάρα

πολλές οι περιπτώσεις, στη χώρα μας και στον κόσμο, συσπειρώσεων της ριζοσπαστικής Αριστεράς που επιβίωσαν ή επιβιώνουν για απροσδιόριστα μεγάλο χρονικό διάστημα, ατάραχες και ανοξείδωτες, ερμητικά κλειστές στο κέλυφος της «αλήθειας»τους. Το θλιβερό παράδοξο είναι ότι η «αλήθεια» αυτή, τις περισσότερες φορές, καθόλου δεν είναι για πέταμα. Αν απαξιώνεται, αν εκφυλίζεται σε ταυτολογία, τούτο έχει να κάνει με την απροθυμία της να εκτεθεί και να δοκιμαστεί, να τροποποιηθεί και να εξελιχθεί.

Ο κίνδυνος να επαναληφθεί η ιστορία σε ότι αφορά το ΝΑΡ και τη νΚΑ είναι, πιστεύω, πάρα πολύ μεγάλος. Πολλοί σπεύδουν να διαπιστώσουν –με θλίψη ή με ικανοποίηση και χαιρεκακία- ότι το μοιραίο έχει ήδη επέλθει, μάλιστα προ πολλού. Δενμπορώ και δε θέλω να αποδεχθώ αυτήν την άποψη. Ένα ελάχιστο μέρος και της δικής μου ζωής έχει συνδεθεί με την προσπάθεια που ξεκίνησε εκείνο το τρομερό ’89. Πολύ περισσότερο, θεωρώ ότι οι σύντροφοι που συνεχίζουν μέσα από τις γραμμέςτων οργανώσεων αυτών κάθε άλλο παρά έχουν εξαντλήσει τα αποθέματα της ενέργειας και της δοτικότητάς των. Κυρίως όμως είναι οι συνέπειες της αποδοχής ενός τέτοιου άδοξου τέλους για την περιπέτεια της μαχόμενης κριτικής κομμουνιστικής Αριστεράς. Αν ο ΣΥΡΙΖΑ έμπρακτα επιβεβαίωσε το ΤΙΝΑ, απέναντι στα ευρύτερα λαϊκά στρώματα, η αυτόβουλη καθήλωση της ριζοσπαστικής Αριστεράς στέλνει κι αυτή το δικό της μήνυμα σε όσους θέλουν να συνεχίσουν τον αγώνα ενάντια στην καπιταλιστικήβαρβαρότητα. Το μήνυμα αυτό είναι σαφές: Δεν υπάρχει εναλλακτική στον αυτοπεριορισμό στα όρια της παρωχημένης και ανάπηρης ορθοδοξίας του ΚΚΕ.

Δε θέλω να παραστήσω τον τιμητή και ξέρω ότι ο πρώτος λόγος ανήκει στους “εντός”. Θα καταθέσω όμως, τη γνώμη μου σε μια συζήτηση που,ούτως ή άλλως, πρέπει να γίνει, αυτό το Σεπτέμβρη των αναμνήσεων. Μια τελευταία σημείωση: Αυτή η κατάθεση εστιάζει, όπως είναι φυσικό, στο ΝΑΡ. Όμως,πιστεύω απόλυτα ότι τα προβλήματα αυτού του χώρου είναι, στην ουσία τους, τα προβλήματα της ριζοσπαστικής Αριστεράς συνολικά αλλά –αυτό είναι το σημαντικότερο- και της «μητέρας όλων», του ΚΚΕ. Σε κείνους λοιπόν που θα σπεύσουν να σηκώσουν αδιάφορα τους ώμους θα απαντήσω, μιμούμενος τον Μαρξ,για σένα μιλάει ο μύθος.

II

“Για την επαναστατική ανανέωση του κομμουνιστικού κινήματος”…

Αξίζει, νομίζω, να θυμόμαστε ότι αυτή ήταν η σημαία της Απόσχισης, το Σεπτέμβρη του 1989. Πολύ περισσότερο από πολεμικό σύνθημα μιας φράξιας, ήταν η έκφραση της συνείδησης μιας πρωτοπορίας που στόχευε πολύ μακρύτερα από το κομπρεμί με τη Δεξιά και

την κυβέρνηση Τζαννετάκη. Πόσο μακρύτερα όμως;

Η απόσταση των τριάντα χρόνων επιτρέπει σήμερα να αντιληφθούμε τόσο το ανέφικτο του στόχου όσο –το σημαντικότερο- και τα όρια που αυτός έθετε. Δε στοχεύουμε βέβαια, σήμερα πλέον, στην «επαναστατική ανανέωση» αλλά στην «κομμουνιστική επαναθεμελίωση». Αν όμως δεν πρόκειται για ένα παιχνίδι με τις λέξεις τότε πρέπει να προσδιορίσουμε επακριβώς τι εγκαταλείφθηκε στην πορεία και με τι αντικαταστάθηκε.

Αυτό το έργο δεν είναι καθόλου εύκολο, κυρίως γιατί αφορά τις δομές της σκέψης και τα στερεότυπα,τις αλλαγές τους σε μια μακρόσυρτη και εν πολλοίς ασύνειδη διαδικασία.

Σε κάθε περίπτωση όμως αυτά που εγκαταλείφθηκαν –όσο σημαντικά κι αν ήταν ορισμένα από αυτά- δεν ήταν τελικά πολλά, μάλλον ήταν τα ελάχιστα δυνατά. Ανάμεσά τους η κομματική μεταφυσική, η πίστη σε κοινωνικές νομοτέλειες και “κοσμοϊστορικές αποστολές”. Όμως ο φακός της κριτικής επανεξέτασης δεν έφτασε στις “δύσκολες περιοχές” της μαρξιστικής θεωρίας και της κομμουνιστικής πρακτικής, όπως αυτές ιστορικά διαμορφώθηκαν. Δεν πρόκειται φυσικά για τυχαία, υποκειμενική ανεπάρκεια. Δεν είναι εύκολα προσπελάσιμες οι δικές μας διαψεύσεις και ματαιώσεις καθώς τα ερωτήματα εδώ αγγίζουν τον πυρήνα της ταυτότητάς μας και οι απαντήσεις -όλοι πλέον το αντιλαμβανόμαστε- δεν είναι άμεσα διαθέσιμες. Άρα...

Χοντρικά μιλώντας, υπάρχουν δύο αλληλοσχετιζόμενες αλλά ευδιάκριτες “περιοχές αναζήτησης” μέσα στην περιπέτεια της κομμουνιστικής επαναθεμελίωσης. Η πρώτη, η “εξωτερική” περιοχή, αφορά τις αλλαγές στην καπιταλιστική οικονομία, στην οργάνωση της εργασίας, τις νέες μορφές εκμετάλλευσης, τη μεταβαλλόμενη σχέση απόλυτης και σχετικής υπεραξίας. Όσο κατακλυσμιαίες κι αν είναι οι εξελίξεις, η περιοχή αυτή είναι προσπελάσιμη, το έδαφος εδώ φαντάζει σταθερό και οικείο για τους μαρξιστές. Έγιναν σημαντικά βήματα και από το ΝΑΡ μέσα στα τριάντα χρόνια.

Στη δεύτερη όμως, την “εσωτερική” περιοχή, η προσέγγιση είναι εξαιρετικά επισφαλής. Αναφερόμαστε στη διερεύνηση των δομών της καθημερινής συνείδησης, στον ανθρωπολογικό τύπο που διαμορφώνεται στις κοινωνίες του αναπτυγμένου καπιταλισμού, στη συγκρότηση των υποκειμένων του κοινωνικού μετασχηματισμού. Εδώ μπουσουλάμε σε κινούμενη άμμο, μπροστά στα χάσματα και τις αντιφάσεις του παραδομένου θεωρητικού σχήματος. Διαρκώς διαφεύγει η συνειδητοποίηση του πρωταρχικού ρόλου της συλλογικής εμπειρίας στη συγκρότηση του κοινωνικού υποκειμένου. Είναι όμως ακριβώς η σάρωση του χώρου και η συρρίκνωση του χρόνου της αποκρυστάλλωσης της συλλογικής εμπειρίας που

κάνουν την έννοια της εργατικής τάξης, ως υποκειμένου του κοινωνικού μετασχηματισμού, να ξεθωριάζει και ανοίγουν το δρόμο στη γενικευμένη χειραγώγηση και εργαλειοποίηση, σε μια κοινωνία ρευστών ταυτοτήτων.

Προφανώς η απόσταση ανάμεσα στη θεωρητική κατασκευή και την πολιτική πρακτική είναι ιλιγγιώδης. Θα ήταν κραυγαλέα άδικο να καταδικάζουμε το ΝΑΡ γιατί δεν μπόρεσε να βαδίσει, μόνο αυτό, σε καινούριους δρόμους, για την αδυναμία να μεταπλάσει την πρακτική και τη φυσιογνωμία του με οδηγό τα κοινωνικά και ανθρωπολογικά δεδομένα του σύγχρονου καπιταλισμού. Δεν υπάρχει το παράδειγμα κάποιας πολιτικής οργάνωσης με κομμουνιστική αναφορά που να κατάφερε κάτι τέτοιο. Η κριτική λοιπόν δε στοχεύει στην αδυναμία να κάνουμε πράγματα αλλά στην απροθυμία να αντικρύσουμε τα πραγματικά δύσκολα προβλήματα. Σε αυτό τον τόνο θα προσπαθήσουμε να “γειωθούμε” στη συνέχεια.

III

Η κριτική αναστοχαστική διάθεση δε συμπεριλαμβανόταν ποτέ, νομίζω, στα χαρακτηριστικό του ΝΑΡ. Οι ακραίες συνθήκες της Απόσχισης του ’89 αναδείκνυαν την ανάγκη επιβεβαίωσης του μαχητικού κομμουνιστικού χαρακτήρα της οργάνωσης. Να βαδίσουμε κόντρα στο ρεύμα, να μην πετάξουμε το παιδί μαζί με τα απόνερα, να κρατήσουμε τη φλόγα πετώντας τις στάχτες, αυτή ήταν τη βούληση όλων μας εκείνη την εποχή. Η Κατάρρευση αφορούσε τους άλλους, καθόλου εμάς. Ο φακός εστίασε στο χαρακτήρα των καθεστώτων του «υπαρκτού», ενώ διέφευγαν τα ερωτήματα τα σχετικά με τις αιτίες της δικής μας πλάνης. Χωρίς αμφιβολία, αυτό το πνεύμα συνεισέφερε απαραίτητα καύσιμα για τη δύσκολη πορεία που θα ακολουθούσε, πορεία που διέσωσε την αγωνιστική υπόσταση πολλών ανθρώπων, τη δέσμευσή τους στη συνέχιση του απελευθερωτικού εγχειρήματος. Όμως... όταν κάπου κερδίζεις κάπου αλλού χάνεις.

Στη διαδρομή, εκείνα που χάνονταν βάραιναν όλο και περισσότερο. Οι πραγματικά σημαντικές και ελπιδοφόρες επεξεργασίες που ωρίμασαν εντός της οργάνωσης, αυτές για τον ολοκληρωτικό καπιταλισμό και τη μετωπική κοινωνικοπολιτική συσπείρωση, δεν ολοκληρώθηκαν και -το σημαντικότερο- δε βρήκαν τη θέση τους στην πολιτική πρακτική. Στη συνέχεια θα αναφερθούμε αναλυτικότερα στο ζήτημα αυτό, για την ώρα όμως -δεκαετίες του 1990 και του 2000- η πορεία του ΝΑΡ, όπως και συνολικά της ριζοσπαστικής Αριστεράς, κυλά αργόσυρτη ακολουθώντας σε γενικές γραμμές την πεπατημένη της αριστερής κομμουνιστικής διαφωνίας, όπως αυτή είχε διανυθεί σε μια πληθώρα περιπτώσεων, στην Ελλάδα και αλλού. Δε θα πρέπει βέβαια να ξεχνάμε ότι βρισκόμαστε στην πιο σκοτεινή περίοδο της Μεταπολίτευσης, στην εποχή της “ισχυρής Ελλάδας” με τον

διαλυόμενο παραγωγικό ιστό, της επίπλαστης και πλαστικής “ευημερίας”, της κοινωνικής αφασίας και της υπόγειας(;) ακροδεξιάς – φασιστικής προέλασης.

Τα δραματικά, ιστορικής σημασίας, γεγονότα που ακολούθησαν επιβεβαίωσαν -και ξεπέρασαν- πολλές από τις πρώιμες, ακόμη της δεκαετίας του ’80, αναλύσεις της ριζοσπαστικής Αριστεράς για τη “συντηρική αναδιάρθρωση”, την επιθετική στρατηγική του κεφαλαίου στις συνθήκες της κρίσης, τη φύση και τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειλικρινά δεν έχω άποψη σχετικά με τις ευκαιρίες που χάθηκαν, με τις πραγματικές δυνατότητες μιας αριστερής παρέμβασης που θα οδηγούσε σε άλλη τροχιά τις εξελίξεις, είναι σκληρό να αντιλαμβάνεσαι πόσο μικρό είναι το μπόι σου τη στιγμή που η Ιστορία περνά από μπροστά σου. Με βεβαιότητα όμως θα υποστηρίξω ότι ο τρόπος με τον οποίο κατανοήθηκε η κάμψη της λαϊκής κινητοποίησης, η ανάλυση για τις αιτίες της αναδίπλωσης στάθηκε σημείο καμπής, μια αρνητική εξέλιξη μεγάλης σημασίας, ομότροπη με την παταγώδη αποτυχία της ΛΑΕ για να μην αναφερθούμε στις ανάλογες εξελίξεις στο ΚΚΕ ούτε φυσικά στον ΣΥΡΙΖΑ.

Με λίγα λόγια, όπως όλοι ξέρουμε, η καθοδική πλευρά της καμπύλης ήταν το αποτέλεσμα των δόλιων σχεδιασμών του ΣΥΡΙΖΑ, κλασική περίπτωση σοσιαλδημοκρατικής προδοσίας και ενσωμάτωσης. Το δίδαγμα είναι η ανάγκη θωράκισης απέναντι στις σοσιαλδημοκρατικές αυταπάτες. Εμπρός τάχιστα για ένα (ακόμη) κομμουνιστικό κόμμα!

Είναι βολικό, πολλές φορές, να κρύβεις την αλήθεια από τον εαυτό σου. Πόσο ανησυχητική θα ήταν η συνειδητοποίηση, σε όλο της το βάθος, της αντιφατικότητας της κοινωνικής διαμαρτυρίας απέναντι σε όσα βάρβαρα και πρωτοφανή συνέβαιναν στη χώρα! Πόσο ανησυχητική θα ήταν η συνειδητοποίηση, σε όλο της το μέγεθος, της απόστασης ανάμεσα στην καταδίκη της αρπαγής του μισθού και της ικανότητας υπεράσπισής του! Πόσο ανησυχητική θα ήταν η συνειδητοποίηση, σε όλο της το μέγεθος, της δυσκολίας να βρεθεί κοινή γλώσσα με τόσους αλαφιασμένους ανθρώπους που ξύπναγαν μέσα στον εφιάλτη! Πόσο ευκολότερη είναι η καταγγελία του ΣΥΡΙΖΑ που, εκτός των άλλων, είναι απόλυτα δίκαιη! Η συνειδητή επιλογή της καθεστωτικής ενσωμάτωσης σίγουρα βάρυνε στις εξελίξεις. Άρα... Όμως αυτή δεν είναι ολόκληρη η αλήθεια. Ο ΣΥΡΙΖΑ δεν οδηγούσε τις εξελίξεις, δεν τις διαμόρφωνε κατά το δοκούν. Καθένας μπορούσε εύκολα να δει ότι ήταν πάρα πολλοί εκείνοι –και στο στρατόπεδο του ΟΧΙ- που έλπιζαν σε μια «λογική» συμφωνία με τους δανειστές, για να περιοριστούμε στο προφανές. Σε κάθε περίπτωση, ένας ισχυρός προβολέας φώτισε ξαφνικά αθεατές όψεις της κοινωνικής πραγματικότητας. Όμως εμείς αρνηθήκαμε να δούμε.

Ο ιδεολογικός ορίζοντας, όποιος και είναι αυτός, ποτέ δεν καθορίζει με απόλυτο τρόπο τις

πολιτικές επιλογές στη λεπτομέρεια τους. Ασφαλώς, η ανάγνωση της ριζοσπαστικής Αριστεράς για τις εξελίξεις θα μπορούσε να είναι ουσιωδώς διαφορετική. Ο Λένιν ακόμη, απέναντι στην απροσδόκητη προθυμία των εργατικών τάξεων της Ευρώπης να στηρίξουν τις κυβερνήσεις «τους» στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο, δεν αρκέστηκε στη δριμύτατη καταδίκη της σοσιαλδημοκρατίας. Προσπάθησε να ερμηνεύσει την προδοσία, όσο περιορισμένη κι αν ήταν η ερμηνεία του (εργατική αριστοκρατία κ.λπ.). Στην περίπτωσή μας αυτό δεν έγινε, πέρα από κάποιες γενικόλογες αναφορές,. Περισσότερο λοιπόν από την προσκόλληση σε ιδεολογικά σχήματα βάρυνε, νομίζω, η κινητοποίηση των αυτοαναφορικών συντηρητικών αντανακλαστικών που εμφιλοχωρούν σε κάθε οργανωμένη συλλογικότητα, πολύ περισσότερο όταν αυτή στηρίζεται σε τόσο ισχυρή νοηματοδότηση. Υποστηρίζω σταθερά την άποψη αυτή, έχοντας επίγνωση της σημασίας της.

Ποιες είναι όμως οι συνέπειες των επιλογών της στρουθοκαμήλου;

IV

Συντηρητική αναδίπλωση.

Αυτός είναι, κατά τη γνώμη μου, ο χαρακτηρισμός που ταιριάζει στην εξέλιξη της πολιτικής και της φυσιογνωμίας του ΝΑΡ, όπως βέβαια και του συνόλου της εγχώριας ριζοσπαστικής Αριστεράς, τα τελευταία χρόνια.

Ο εγκλωβισμός στα όρια “της” εργατικής πολιτικής είναι η έκφραση και η ουσία της συντηρητικής αναδίπλωσης.Τούτη η “εργατική πολιτική” δε νοείται ως το αποκρυστάλλωμα των αγώνων και της σκέψης των συγκεκριμένων, σημερινών ανθρώπων. Είναι μια αυθύπαρκτη “οντότητα”, με apriori δεδομένο περιεχόμενο, του οποίου η πρωτοπορία μας είναι ο αυστηρός θεματοφύλακας

Ένα “αντινεοφιλελεύθερο μέτωπο”, για παράδειγμα, σε καμιά περίπτωση δε θα μπορούσε να συναντάται με την “εργατική πολιτική”, θα την καθήλωνε και θα την παραμόρφωνε. Ακούγονται βέβαια παράξενα αυτά, τη στιγμή που εργαζόμενοι και νεολαία αντιμετώπισαν και θα αντιμετωπίσουν τη νεοφιλελεύθερη πλημμυρίδα, όμως η πρωτοπορία θα απαντήσει ότι δε διαχωριζόμαστε από αγώνες αλλά από συμπράξεις ηγεσιών. Παρακάμπτουμε, για την ώρα, την έωλη αυτή αντιδιαστολή για να υποστηρίξουμε ότι έτσι απονευρώνεται ο πυρήνας της σημαντικότερης θεωρητικής συνεισφοράς του ίδιου του ΝΑΡ, της ανάλυσής για τον καπιταλισμό της εποχής μας, τον ολοκληρωτικό καπιταλισμό. Γιατί βέβαια το σημαντικό στην ανάλυση αυτή δεν είναι η συζήτηση για “φάσεις” και “στάδια” αλλά η κατάδειξη της

καθολικής εμπορευματοποίησης των ανθρώπινων αναγκών και της άμεσης πολιτικοποίησης των, φαινομενικά ουδέτερων, κρατικών λειτουργιών, επομένως η ανάδειξη της δυναμικής που μπορεί να αποκτά ένα κίνημα που με συνέπεια αντιτάσσει τις ανάγκες της ανθρώπινης συμβίωσης στις απαιτήσεις της καπιταλιστικής κερδοφορίας, έστω και σ' ένα αρχικά περιορισμένο πεδίο.

Όμως η τρέχουσα -και "βολική"- ανάγνωση της ανάλυσης για τον ολοκληρωτικό καπιταλισμό σταματά στην αναγκαιότητα της "ολοκληρωτικής" απάντησης, της προβολής του συνολικού "Κομμουνιστικού Σχεδίου". Άριστο θα ήταν το πρόταγμα αυτό, αν πράγματι η "συνολική απάντηση" υπήρχε, όχι σαν ιδέα στα δικά μας κεφάλια αλλά ως κοινωνικά επιδραστικό Παράδειγμα. Όμως το πρόβλημα είναι ότι τέτοιο " Σχέδιο" δεν υπάρχει, όχι ότι δεν προβάλλεται. Ο Λένιν, το 1917, μπορούσε να δείχνει την Παρισινή Κομμούνα λέγοντας "να τι θέλουμε", εμείς σήμερα δεν έχουμε καμιά τέτοια δυνατότητα. Το Σχέδιο δεν θα προκύψει βέβαια από ένα Μανιφέστο -όσο αναγκαίο κι αν είναι αυτό- αλλά θα κατασκευασθεί, θα αναδυθεί μέσα από την κοινωνική πρακτική των αντικαπιταλιστικών κινημάτων, των πραγματικών κινημάτων που πάντα ξεπηδούν από τα συγκεκριμένα "επιμέρους" και προβάλλουν "μίνιμουμ προγράμματα". Όσο μακρύς και αβέβαιος κι αν φαίνεται ο δρόμος, είναι σίγουρα ο μοναδικός και καθόλου δεν τον διασφαλίζουμε ούτε τον συντομεύουμε βάζοντας το κάρο μπροστά από το άλογο.

Πώς λοιπόν αντιλαμβανόμαστε το **"μέτωπο"**, μια έννοια που καταντά αγνώριστη μέσα στην κατάχρησή της; Η τρέχουσα χρήση παραπέμπει στα σχήματα της δεκαετίας του 1920, όταν το νεαρό τότε κομμουνιστικό κίνημα μιλώντας για "μέτωπο" δεν αντιλαμβάνονταν κάτι περισσότερο από το στήριγμα της μετωπικής επίθεσης που σάλπιζε. Ήταν ο μοναδικός τρόπος να κατανοήσουν και να αποδεχθούν εκείνα τα "παιδιά της θύελλας" την προοπτική ενός απροσδιόριστα μακρού "πολέμου θέσεων", σε αντιδιαστολή με την "αστραπιαία" νίκη του Οκτώβρη. Βέβαια την επόμενη δεκαετία, αυτήν του '30, τα κρατικά συμφέροντα της ΕΣΣΔ επέβαλαν την πλήρη αντιστροφή ως προς το περιεχόμενο της μετωπικής πολιτικής. Αυτή τώρα νοείται ως ο στεγανός διαχωρισμός του «σήμερα» από το «αύριο» του αγώνα, ουσιαστικά η υποταγή σε αστικές δυνάμεις. Τούτη η εκδοχή της μετωπικής πολιτικής χαρακτήρισε το κομμουνιστικό κίνημα της Δύσης στην κατοπινή του διαδρομή, αυτήν γνώρισε η αριστερή διαφωνία στο ΚΚΕ και με αυτήν συγκρούστηκε. Αλλά κοιτούσε προς τα πίσω…

Στο σκοτεινό σημερινό τοπίο αυτή η δύσκολη -ούτως ή άλλως- περιοχή έγινε ένα θέατρο όπου οι πρωταγωνιστές κρύβονται από τον ίδιο τον εαυτό τους. Χωρίς αμφιβολία, ανάμεσα στις επιδιώξεις για συνεκτικό αντικαπιταλιστικό πόλο και για γνήσια μετωπική πολιτική

υπάρχει μια μονίμως σοβούσα ένταση και ζητούμενο είναι η διαλεκτική της υπέρβαση στο πλαίσιο μιας διαρκώς ανανεούμενης πολιτικής σύνθεσης. Στην περίπτωσή μας όμως όλα καλύπτονται κάτω από το χαλί μιας φρασεολογίας στην οποία μια λέξη μπορεί να σημαίνει “Α” αλλά και “όχι Α”. Χρειάζεται μήπως να επιχειρηματολογήσουμε για το ότι “μέτωπο” σημαίνει συμπόρευση με άλλους, διαφορετικούς από εμας αλλά και αλληλεπίδραση, αλληλοδιδαχή και όσμωση μαζί τους; Ανταποκρίνεται σε κάποια από αυτές τις ανάγκες η σημερινή ΑΝΤΑΡΣΥΑ, μια εκλογική ομπρέλα ξένων μεταξύ τους οργανώσεων; Ας σκεφτεί καθένας…

Αφήσαμε για το τέλος το περισσότερο οδυνηρό από τα αποτελέσματα της συντηρητικής αναδίπλωσης. “Κακό χωριό τα λίγα σπίτια” λέει η παροιμία. Εκείνοι που δικαίως διαμαρτύρονται για τους άγονους φατριασμούς, τις προσωπικές επιθέσεις, τις “αφισομαχίες”, τις ακατανόητες για όλους τους “εκτός” διασπάσεις, εκείνοι δεν υπολογίζουν την καίρια λειτουργία της εικόνας του εχθρού σε οποιαδήποτε απόφαση για πολιτική ένταξη και στράτευση. Όσο στενεύει το πεδίο της πολιτικής δράσης -εξ αιτίας της αντικειμενικής αδυναμίας αλλά και των υποκειμενικών επιλογών μας- ο τόσο αναγκαίος εχθρός θα αναζητείται σε εγγύτερα και περισσότερο προσιτά πεδία. Η ΛΑΕ, με τις ολέθριες και ανόητες ερωτοτροπίες προς το εθνικιστικό ρεύμα και τις υπόλοιπες κραυγαλέες ανεπάρκειες της ήταν ένας ιδανικός “εχθρός”. Όμως, ως φαίνεται, δεν αρκούσε…

Απέναντι σ’ ένα φαινόμενο που επαναλαμβάνεται σταθερά και πανομοιότυπα σε διαφορετικούς τόπους και χρόνους, συμπαρασύροντας πολλούς από τους καλύτερους αγωνιστές, καθόλου δεν αρκεί η προσωποποίηση της ευθύνης. Η “κομμουνιστική ηθική” ποτέ δεν πέτυχε σταθερή νίκη απέναντι στις σταθερές της ανθρώπινης συμπεριφοράς, στα αντανακλαστικά που κινητοποιεί η ανάγκη της αναγνώρισης και της αυτοαναγνώρισης, μέσα στις κλειστές οργανωμένες συλλογικότητες.

V

Και τώρα;

Το νήμα της συνέχειας φαίνεται να τραβά σε διαδρομές διαφορετικές απ’ αυτήν που είχαμε σχεδιάσει όμως εμείς πρέπει να το κρατήσουμε και να μην αφήσουμε να κοπεί. Η υπόθεση της κριτικής ριζοσπαστικής Αριστεράς δεν αφορά μόνο τα μέλη των οργανώσεών της αλλά και τον καθένα που αντιλαμβάνεται την αναγκαιότητα του απελευθερωτικού αντικαπιταλιστικού αγώνα και επιθυμεί να συμμετέχει σε αυτόν, με όποιον τρόπο μπορεί. Με το δικαίωμα λοιπόν που μου δίνει μια γνήσια αγωνία θα απευθυνθώ, με λίγα λόγια, σε

παλιούς συντρόφους σχετικά με το “δέον γενέσθαι”.

Απέναντι σε οποιαδήποτε δύσκολη κατάσταση υπάρχει πάντα μια κατεπείγουσα ανάγκη. Εδώ, νομίζω, αυτή δεν είναι άλλη από το άνοιγμα της πολιτικής δράσης σε πεδία όπου διαμορφώνεται η καθημερινή κοινή συνείδηση, όσο βέβαια αυτό είναι δυνατό –σε πολλές περιπτώσεις είναι. Ο περιορισμός του πεδίου της παρέμβασης ήταν η περισσότερο επιζήμια εκδήλωση της συντηρητικής αναδίπλωσης. Η εγκατάλειψη του θέματος της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι το πλέον χαρακτηριστικό –και οδυνηρό για εμένα- παράδειγμα. Εκεί βέβαια υπήρχαν και υπάρχουν αξιόλογες δυνάμεις, όμως η υπόθεση δε χωρούσε στην οικεία συνθηματολογία περί «ρήξης και ανατροπής».

Η μετωπική κοινωνικοπολιτική συσπείρωση είναι βέβαια ο φορέας της ζητούμενης διεύρυνσης της πολιτικής παρέμβασης. Στο επίπεδο της θεωρίας οι προϋποθέσεις ενός κρίσιμου εγχειρήματος υπάρχουν, μάλιστα διαμορφώθηκαν μέσα στις γραμμές του ίδιου το ΝΑΡ και βέβαια περιμένουν. Ο χαρακτήρας της αναγκαίας εργατικής οργάνωσης, ένα υβρίδιο πολιτικού σχήματος, μαχητικού συνδικάτου και μορφωτικού – πολιτιστικού συλλόγου, μια εστία ετεροτοπικής κοινωνικότητας απέναντι στα κυρίαρχα πρότυπα, πρέπει να διασαφηνιστεί στη θεωρία και να δοκιμαστεί στην πράξη.

Η ριζοσπαστική Αριστερά έχει –και σήμερα- τις δυνατότητες να ανταποκριθεί σε μια μεγάλη πρόκληση. Πρόσφατα ακόμη, στις αυτοδιοικητικές εκλογές, χαιρέτησε τη συμμετοχή πολλών εκατοντάδων αγωνιστών στα ψηφοδέλτιά της. Αν τούτο σημαίνει κάτι περισσότερο από μια ένεση αισιοδοξίας σε μια δύσκολη στιγμή, τότε πρέπει να σκεφτούμε τι μπορούν να κάνουν όλοι αυτοί μέσα σε μετωπικές κοινωνικοπολιτικές συσπειρώσεις. Για παράδειγμα, ίσως δεν είναι στο χέρι μας το να υπάρχουν δύο ή τρεις ακόμη ΒΙΟΜΕ, μπορούμε όμως να έχουμε αρκετά σχήματα στα πρότυπα της Εργατικής Λέσχης Νέας Σμύρνης. Είναι το λιγότερο που μπορεί να πει κανείς.

Αφήσαμε για το τέλος την αναφορά στο καλύτερο χαρτί που κρατά σήμερα το ΝΑΡ, η ΑΝΤΑΡΣΥΑ και συνολικά η ριζοσπαστική Αριστερά, ένα χαρτί που μπορεί να αποκτήσει καθοριστική σημασία στο κοντινό μέλλον. Αναφερόμαστε στις σχετικές με την ελληνοτουρκική αντιπαράθεση θέσεις. Δεν έχει καμιά σημασία το πώς προέκυψαν αυτές, αν δηλαδή πρυτάνευσε η ανάγκη αυτοεπιβεβαίωσης του συνεπούς κομμουνιστή. Αυτές οι θέσεις μπορούν να γίνουν ανάχωμα στο εθνικιστικό κύμα που θα φουσκώνει στην ελληνική κοινωνία, δηλητηριάζοντας την. Μπορούν να είναι οι γέφυρες που θα συνδέουν τον παραδοσιακό αντιμπεριαλισμό – φιλειρηνισμό με τις οικολογικές και αντιρατσιστικές – φιλοπροσφυγικές ευαισθησίες, αναδεικνύοντας νέα αντικαπιταλιστικά περιεχόμενα. Θα γίνει

έτσι ή απλά θα έχουμε μια διαχωριστική γραμμή κι ένα τοίχο; Θα δείξει...

————

Σύντροφοι, είναι αλήθεια ότι στον αγώνα μεταξύ Σοσιαλισμού και Βαρβαρότητας, η δεύτερη έχει αποκτήσει μεγάλο προβάδισμα και τούτο δεν αφήνει κανέναν ανέγγιχτο. Είναι όμως επίσης αλήθεια ότι ο αγώνας δεν έχει κριθεί και συνεχίζεται αφού ο Καπιταλισμός δεν κατάφερε την άρση του διλήμματος με την παρουσίαση μιας τρίτης εναλλακτικής. Το ταξίδι συνεχίζεται. Όμως σε αχαρτογράφητα νερά. Θα έχουμε την τόλμη;